

GEZINNEN IN THUISCOMPAGNIE

3

De gezinnen die op Thuiscompagnie een beroep doen zijn heel divers. Als 'buitenstaanders' vallen ons veeleer de onmiskenbare verschillen en kloven met de 'eigen' leefwereld op. Als we met die gezinnen kijken en praten over wat hen beweegt, hen raakt en hen interesseert, dan komen we op wat we gemeenschappelijk hebben.

1. INLEIDING

Thuiscompagnie richt zich naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen met minderjarige kinderen. De gezinnen in Thuiscompagnie hebben een praktische hulpvraag en zijn bereid om samen met de verzorgende aan de slag te gaan om samen al doende te leren.

Thuiscompagnie kiest er bewust voor om de drempel tot de ondersteuning zo laag mogelijk te houden. In die zin betekent de voorwaarde ‘intentie om mee te werken’ niet meer dan dat ‘minstens één gezinslid een vage wens heeft om ergens aan te werken’. We gaan er immers van uit dat motivatie kan groeien en dat ‘werk’doelen doorheen het ondersteuningsproces verder gespecificeerd kunnen worden (zie hoofdstuk 6 en 7).

Om er voor te zorgen dat gezinnen die ondersteuning krijgen die het best op hun behoeften en noden is afgestemd, moet je steeds nagaan of de inzet van een verzorgende wel het meest aangewezen is. Wat lukt voor het gezin goed en wat loopt moeilijk? Kan de verzorgende, al dan niet naast andere ingeschakelde hulpverleners, een surplus betekenen voor het gezin? Wordt zij, wanneer zich bij één van de ouders bijvoorbeeld een psychiatrische problematiek voordoet (bv. verslaving), geruggesteund door gespecialiseerde hulp? De inzet van een verzorgende biedt immers veel mogelijkheden, maar heeft ook zijn grenzen. Om je bij die afweging te helpen, ontwikkelde Thuiscompagnie een instrument voor doelgroepafbakening. Ook het toeleidingsformulier kan daarbij helpen. Beide instrumenten en de beschrijving hoe je daarmee kan werken, vind je terug in

Dit hoofdstuk over het gezin is tot stand gekomen in dialoog met twee opgeleide ervaringsdeskundigen van TAO Limburg. Het gunt je een blik in de leefwereld van deze gezinnen. Door samen met deze gezinnen aan de slag te gaan, kom je immers binnen in een, ‘voor ons’, vaak ‘vreemde’ leefwereld. Voeling krijgen met het perspectief van het gezin is nodig om bewust te worden van de mogelijke kloof tussen de verschillende leefwerelden en om elementen te vinden om deze te overbruggen. Naast verschillen in beleving en aanvoelen, zijn er heel wat gemeenschappelijke waarden, verlangens en herkenbare gevoelens die ons verbinden. Ze verlangen bijvoorbeeld net als de meeste andere mensen naar een thuis waar het fijn is om te wonen, ze hebben het beste met hun kinderen voor enz.

De voorbeelden in dit hoofdstuk zijn louter illustratief. Dat wil zeggen dat ze zeker niet gelden voor alle situaties, noch tot doel hebben algemene uitspraken te doen over alle gezinnen in armoede. Ze vormen een ‘doorleefde’ aanvulling op de vanuit de literatuur aangeleverde beschrijving van armoede en maatschappelijke kwetsbaarheid in hoofdstuk 2.

2. MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE GEZINNEN

Maatschappelijk kwetsbare gezinnen zijn uitgesloten van deelname aan het normale maatschappelijke leven. Ze hebben het gevoel er niet bij te horen. Dat veroorzaakt kwetsuren die de balans tussen draagkracht en draaglast nog meer uit evenwicht kunnen brengen. Ze ervaren moeilijkheden op meerdere levensdomeinen tegelijk en hebben het gevoel dat alles uit hun handen genomen wordt. De voordelen van maatschappelijke voorzieningen gaan aan hen voorbij. Ze krijgen eerder te maken met de negatieve kant van dienstverlening, worden regelmatig gestigmatiseerd en kunnen meestal niet terugvallen op een steunend en gevarieerd netwerk. Voor deze gezinnen wil Thuiscompagnie werken. De ondersteuning van Thuiscompagnie heeft oog voor de kracht en de inzet die, ondanks alle moeilijkheden, in deze maatschappelijk kwetsbare gezinnen zeker nog aanwezig is.

KWETSUREN EN KLOVEN OP VERSCHILLENDE LEVENSDOMEINEN

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven, is armoede niet enkel een financieel probleem. Armoede wordt gezien als een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van hun leven. De uitsluitingen binnen de verschillende levensdomeinen staan met elkaar in verband en versterken elkaar. Zo vormt armoede een negatieve spiraal, waaruit het vaak moeilijk ontsnappen is.

Ja we zijn al een tijd in de armoede. Hij [partner] is zonder werk gevallen, ik kon geen werk krijgen. Dan ja, in het ziekenhuis beland, ziekenhuisrekeningen. Dan weer gezond geworden, maar ineens zwanger. Ja, wat nu. Dan nog een slechte woning, slecht behuisd. (moeder Kimberly)
Ik had geen auto, ik moest alles met de bus doen en voor uw papierenwinkel te doen, van hot naar her met de bus, dan ben ik bijna de ganse dag onderweg. Met de auto is dat rapper. Ja, we hebben onze auto moeten verkopen omdat we het niet meer konden onderhouden. Het is gewoon echt waar wel een zwarte periode geweest. (vader Robert)

Die structurele sociale uitsluiting blijft niet zonder gevolgen. Dat mensen geen (goede) woning hebben, geen werk enz. is het zichtbare deel van armoede. Dat is het materiële aspect of de buitenkant van armoede. Maar de binnenkant, de manier waarop mensen armoede beleven, is nog pijnlijker om te dragen. Het is de ervaring van schaamte, stress, eenzaamheid, het is het gevoel gefaald te hebben, zich onzeker en nutteloos te voelen en de angst, de kwaadheid en het wantrouwen tegenover diegenen die het beter hebben getroffen. Armoede is een aaneengeregen schakelketting die mensen in hun zelfontplooiing tegenhoudt.

Bij generatiearmoede is er sprake van een vicieuze cirkel waarbij armoede wordt doorgegeven van generatie op generatie. Kinderen worden letterlijk in armoede geboren. Daarnaast is er een grote groep gezinnen die 'bestaansonzeker' zijn. Hun inkomen flirt met de armoedegrens en een kleine tegenslag zoals een auto die plots stuk gaat en niet meer kan hersteld worden, veroorzaakt een cascade van negatieve gevolgen. Het gezin geraakt in een neerwaartse spiraal die niet te stoppen lijkt.

'Nieuwe' armen moeten zich, door een gebeurtenis in hun levensloop, plots afvragen hoe ze het financieel zullen beredderen terwijl dat nooit de centrale vraag in hun vroegere leven was. Als ouder alleen komen te staan, je zaak moeten opdoeken, getroffen worden door ziekte of ontslag, het kan iedereen overkomen. Als de financiële reserves op dat moment niet groot genoeg zijn, dreigen de schulden zich snel op te stapelen. Nieuwe armen moeten hun levensstijl aanpassen. Ze hebben het gevoel dat ze niet meer mee kunnen. Ook dat ligt mentaal bijzonder moeilijk, de schaamte is groot. Sommigen geraken geïsoleerd of sluiten zich op. Maar evengoed zijn er gezinnen die de schone schijn zo lang mogelijk ophouden. Daarom blijven nieuwe armen vaak lang onder de radar. Deze armoedesituatie kan van tijdelijke aard zijn als het getroffen gezin kan terugvallen op een goede, gerichte ondersteuning en hulp. Maar niet iedereen heeft iemand om op terug te vallen. Als de problemen blijven aanhouden, dan wordt het ook voor hen moeilijk om te ontsnappen aan de vicieuze armoedecirkel.

Tussen het leven van de arme en dat van de niet-arme is er een 'missing link' die bestaat uit vijf grote kloven die op elkaar inspelen en elkaar versterken. Aan de basis van deze kloven ligt de structurele- en participatiekloof, veroorzaakt door allerlei maatschappelijke uitsluitingsmechanismen (zie hoofdstuk 2). Deze uitsluiting heeft belangrijke gevolgen voor het gevoelsleven: een enorme drang om erbij te horen en een zwaar gekwetste binnenkant. Daaruit voortvloeiend en elkaar voortdurend beïnvloedend zijn er de gevoelskloof, de kennis- en vaardigheidskloof en de krachtenkloof. In wat volgt proberen we duidelijk te maken waarom leven in armoede leidt tot een gedrag dat afwijkt van wat doorgaans als normaal wordt gezien. Er bestaat een risico dat we hierdoor bestaande vooroordelen bevestigen. We vragen de lezer om voorbij de clichés te zien en zich open te stellen voor de realiteit die eronder ligt.

FINANCIËN EN ADMINISTRATIE

Gezinnen met weinig financiële middelen worden beperkt in heel hun doen en laten. Ze kunnen hun kinderen niet geven wat ze hen zouden willen geven. Dingen die voor anderen vanzelfsprekend zijn zoals bijvoorbeeld kleding kopen, een koffie gaan drinken kunnen niet. Ze worden afhankelijk, afhankelijk van het OCMW, van de schuldbemiddelaar, van de voedselbank enz. Keuzes worden voor hen gemaakt en dat maakt hen triest, gefrustreerd, angstig voor schuldeisers en deurwaarders. Ze voelen zich vernederd als ze geld moeten vragen bij het OCMW. Zelfs al hebben ze in het verleden een positieve ervaring met het OCMW gehad, het blijft moeilijk om terug te gaan. Hulp vragen blijft een hele stap.

We vonden dat goed dat er iemand van Thuiscompagnie kwam. [Waarom precies vond je dat goed?] Ja ik heb het al in mijne rug, en ik heb het nu terug. Dan heb ik toch een beetje hulp. Ik kan wel nog veel, maar niet alles. ... Ja in het begin, ja, hoeveel gaat dat kosten, dat is altijd het eerste he. (vader Filip)

Gertie heeft 3 kinderen. Ze krijgt haar huishouden nauwelijks gebolwerkt en vraagt ondersteuning bij Thuiscompagnie om haar kinderen een rustigere omgeving te kunnen bieden. Haar man werkt voltijds en is voor zijn werk veel op de baan. Het gezin is net uit collectieve schuldenregeling bij het OCMW. Omdat het gezin een inkomen uit werk heeft, ligt de bijdrage die het gezin voor Thuiscompagnie moet betalen redelijk hoog. Te hoog voor het gezinsbudget. Gertie wil echter niet ingaan op het voorstel om een tussenkomst via het OCMW te vragen. Ze is net uit budgetbeheer en wil niet onmiddellijk terug beroep doen op het OCMW. De hulp wordt door de hoge kostprijs niet opgestart.

Mensen in armoede hebben, meer dan een ander, moeite om hun weg te vinden in de administratieve doolhof. Hierdoor lopen ze premies, (studie)toelagen en andere tegemoetkomingen mis en krijgen ze niet waar ze recht op hebben.

Ze helpt bijvoorbeeld ook voor de belastingsbrief. Waar moet ge daarvoor naartoe? Ze belt dan in de naam van Thuiscompagnie en dan geeft ze kort een uitleg. Er was eens een probleem, ik had een papier nodig voor een sollicitatie die ik had, maar dat was wat een ambetantere baas. Die wou dat niet, die wou die papieren niet geven. Dan heeft ze mij daar ook bij geholpen. Ze heeft dan gebeld en uitgelegd, hoe, wat, waar. Die is dan ook meer zo een, wij zijn een gezin, en zij is dan het extra er boven op. (vader Robert)

HUISVESTING

Paula en Maurice hebben samen 5 schoolgaande kinderen. Ze huren een woning met 3 slaapkamers, passend binnen het budget dat de schuldbemiddelaar opgelegd heeft. De jongens delen een slaapkamer en de meisjes ook. In de slaapkamers is er alleen ruimte voor de bedden en een kleine kast. Huiswerk moeten de 5 kinderen aan de livingtafel maken. Een zolder heeft het huis niet. De kelder staat onder water. In heel het huis is er chaos. Thuiscompagnie werd ingeschakeld om structuur te brengen in het huishouden en om mee te helpen alles een plek te geven. Een quasi onmogelijke opdracht in deze kleine woonst die niet in overeenstemming is met het aantal gezinsleden.

Goedkope woningen, aangepast aan de gezinssituatie, zijn zeldzaam. Juist omdat er weinig geld is, huren ze vaak oude, uitgeleefde woningen zonder comfort. Vochtproblemen, schimmels en torenhoge energiefacturen maken deze 'goedkope' woningen als puntje bij paaltje komt niet goedkoper. Er is geen eerlijke verhouding tussen de kwaliteit en de gevraagde huurprijs.

De wachtlijsten voor een sociale woning zijn heel lang. Dat brengt een gevoel van moedeloosheid met zich mee en maakt dat gezinnen opgeven. Het is dan een hele opluchting wanneer er een sociale woning beschikbaar voor hen is. Totdat ze erachter komen in welke wijk die woning ligt. Daar willen ze absoluut niet wonen. Ze huren dan de eerste de beste woning op de privémarkt. Vaak is het een woning ver weg van de school of het werk en zeker niet altijd passend binnen het besteedbaar budget, al dan niet opgelegd door budgetbeheer of schuldbemiddeling. Gevolg is dat ze de huur niet kunnen betalen, uit hun huis worden gezet en een nog lamentabeler huis huren. Regelmatig verhuizen om 'niet uit huis gezet te worden' is niet uitzonderlijk. Die angst om uit huis gezet te worden komt niet enkel voort uit de onmogelijkheid om huur te betalen, maar ook uit de angst om de huisbaas te laten weten dat iets kapot is. Als er iets stuk is, dan wachten ze lang om het te laten maken waardoor de schade soms onherstelbaar wordt.

Amani, haar man en haar 4 kinderen wonen in een huis met 2 slaapkamers. Ze hebben nu in de kelder een slaapkamertje gemaakt voor de zoon. Moeder wil graag een andere woning: Ja voor de kinderen die kunnen niet buiten, die zitten altijd binnen. Ja zij [jongste kind] die kan nooit buiten. De andere kinderen wel, maar dat is maar voor efkes. [er is enkel een stukje kiezel naast het huis, het huis ligt dicht bij een drukke straat]. Ja, ik moet hier weg. Ik zeg altijd tegen Jennifer [verzorgende], ik moet hier weg.

Hier is alles zo compact en zo klein. En dan daar een kastje bijzetten en daar een kastje bijzetten. En dan ook omdat ge niks kunt kopen, als ge dan ergens iets krijgt, ja dan zijt ge content, van ja, dat kan ik nog gebruiken. Ja, gebruiken, daar in de kelder in een doos en dat komt er nooit meer uit. Dat zijn dingetjes dat ge moet afleren, maar vooraleer dat ge dat, dat ge zover zijt. (moeder Lelie)

OPLEIDING

Kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen kunnen vaak niet mee op school, niet omdat ze niet kunnen, maar omdat ze niet de nodige kansen krijgen om hun competenties te ontwikkelen. De woon- en leefomstandigheden thuis maken het hen moeilijk en / of de schoolcontext is onvoldoende op hen afgestemd. Deze kinderen komen in de klas, op de speelplaats of daarbuiten nog al te vaak onvoldoende aan hun trekken. Soms worden ze gepest omdat ze niet netjes gekleed zijn, niet de nieuwste mode dragen of niet altijd goed gewassen zijn. Er zijn leerkrachten en directies die dit niet altijd als pesten herkennen en op die manier, zij het niet bewust, deze uitsluiting laten begaan.

Kwetsbare ouders komen liever niet op school uit angst om aangesproken te worden op onbetaalde rekeningen of omdat ze vrezen dat hun eigen lage scholingsgraad tegen hen gebruikt zal worden. Kleuters worden vanuit dit gevoel wel eens thuis gehouden. Dat kan een eventuele achterstand ten aanzien van kleuters die opgroeien in meer stimulerende milieus, nog vergroten.

Kinderen die opgroeien in een moeilijke thuissituatie weten perfect wat er thuis aan de hand is, ook al wordt dat niet altijd uitgesproken. Als ze 'kiezen' voor gemakkelijke studierichtingen of voor deeltijds onderwijs, dan is het bewustzijn over de moeilijkheden thuis een belangrijke beweegreden voor die keuze. Op die manier hopen ze hun ouders niet in nog meer moeilijkheden te brengen of willen ze, in het geval van deeltijds onderwijs, zelf wat centen hebben om dingen te kopen of om hun ouders verder te helpen. Scholen blijken daarin vaak een belangrijke rol in te spelen: ze maken deze keuze gemakkelijk, ze gaan daar (te) vlug in mee of stimuleren die zelfs.

Heel wat kinderen uit gezinnen in armoede gaan naar het Buitengewoon Onderwijs. Niet altijd omdat ze daar thuis horen. Soms wordt op basis van hun sociale achtergrond geoordeeld dat ze daar beter op hun plaats zitten. De resultaten van (middenklasse georiënteerde) testen bevestigen veelal dat oordeel.

Ja, ze [verzorgende] heeft me wel wat geleerd. Ja, eigenlijk alles. Ik heb het er moeilijk mee. Ik heb ook in een speciale school gezeten. Ik heb het moeilijk met nadenken. Dat is daarmee, in een gewone school kon ik niet volgen. Het is daarmee dat ik het ook moeilijk heb om de vragen te beantwoorden. Vroeger was dat nog erger, dan kon ik daar helemaal niet op antwoorden. Maar nu begint het stillekes aan, maar ik moet eerst nog goed nadenken. (vader Filip)

TEWERKSTELLING

Wie geen diploma wist te bemachtigen, heeft weinig keuze op de arbeidsmarkt. Hij of zij komt quasi alleen in aanmerking voor jobs op de secundaire arbeidsmarkt die gekenmerkt zijn door eerder lage lonen en minder goede werkomstandigheden. Het wordt poetsen, ramen wassen of bandwerk, al dan niet via artikel 60¹ of interimwerk. Dat er weinig maatschappelijke waardering voor deze jobs is, spreekt uit de minimumlonen die eraan vasthangen. Het gaat meestal om uitvoerende jobs in een setting die weinig ruimte laat voor persoonlijke groei en ontwikkeling. Mensen moeten voor een paar euro meer dan hun uitkering werken. Daarbovenop betekent dit een verlies van heel wat voordelen (bv. wegvallen van de verhoogde kinderbijslag) en hogere kosten (bv. kinderopvang, vervoer, kleding enz.). Als mensen uit de middenklasse deze economische afweging maken, dan wordt dat gezien als perfect gelegitimeerd rationeel denken. Als mensen uit de onderste laag van de samenleving dezelfde economische berekening maken, dan worden ze omschreven als profiteurs en / of werkschuw. Welke middenklasser zou bij een lage jobtevredenheid en dito loon, elke dag fluitend naar zijn werk blijven gaan?

Ze zeiden mij dat ik moet werken, maar als ik mij vergelijk met mijn ouders, dan heb ik nog 15 jaar te leven. Ik wil profiteren van mijn leven. Mijn broer die profiteert ook, nog meer dan mij, die gaat op vakantie, dat doe ik niet. (vader Jef)

Eens werk gevonden, is het geen evidentie om deze job te behouden. Ook al wilt men er heel graag voor gaan, de rugzak uit het verleden maakt dat er weinig energie is. De individuele en / of gezinsproblemen wegen op hen en bepalen hun functioneren. Wanneer de rugzak te zwaar

doorweegt, dan is de kans groot dat men het werk verliest en de zoektocht weer opnieuw kan beginnen. De arbeidsvoorwaarden, veiligheidsrisico's en mobiliteitsproblemen kunnen maken dat het behouden van een job geen evidentie is.

Marc, een alleenstaande man met 3 kleine kinderen, is onder druk van RVA terug aan het werk gegaan. Het werk bevalt hem wel, zelfs al moet hij met zijn kinderen 's morgens vroeg al om 6u20 de bus nemen om hen naar de opvang te brengen. Vervolgens moet hij nog 20 km fietsen om naar zijn werk te gaan. 's Avonds is hij nooit voor 18u00 thuis met zijn kinderen. Zowel Marc als de kinderen zijn dan doodmoe. Marc heeft geen energie meer om zijn kinderen te helpen met hun huiswerk, om hen in bad te doen enz. Ook al gaat hij heel graag werken, hoe lang kan hij dit volhouden?

PARTNERRELATIES

Relaties vragen veel energie, energie die kwetsbare mensen niet altijd hebben omdat er nog zoveel andere problemen meespelen. Ouders in diepe armoede lijden onder de enorme druk door de dagelijkse overlevingsstrijd, onder de druk vanuit de samenleving die mee naar het gezin kijkt. Hiertegenover staat hun verlangen om hun kinderen alles te geven wat ze nodig hebben. Binding en hechting kunnen hierdoor bemoeilijkt worden. Binding en hechting zijn echter de belangrijkste bouwstenen in de persoonlijkheidsontwikkeling. Ze helpen mensen om een basisvertrouwen te krijgen, zich emotioneel te uiten, open naar de wereld te durven kijken en gezonde relaties aan te gaan. Het is een belangrijke basis om te kunnen reflecteren over zichzelf en de ander. Het risico dat de kinderen van mensen die zelf nooit een veilige hechting gekend hebben, ook onveilig gehecht zijn is groot. Welke relatie mensen in armoede ook kiezen, het blijft vaak iets moeilijks in hun leven. Ze durven moeilijk zeggen wat ze denken en voelen, met alle gevolgen van dien.

Een alleenstaande moeder met 2 kinderen verloor door een ongeval 3 jaar geleden, haar vriend en de papa van haar jongste zoon. Ze heeft het moeilijk om dit verlies te verwerken. Door de ondersteuning van een aantal hulpverleners, waaronder ook een verzorgende van Thuiscompagnie, weet ze zich staande te houden en begint ze zich terug beter te voelen. Ze stapt opnieuw in een relatie. Vrij snel weet ze dat haar nieuwe partner niet de ideale partner is, maar ze blijft proberen. Ze merkt dat het plotse verlies van haar vorige partner nog te veel meespeelt. Dit zorgt voor heel wat spanningen in de relatie. Dat maakt dat haar leven, dat haar huishouden terug een chaos wordt. Uiteindelijk zet ze een punt achter deze relatie. De rust keert langzaam terug, maar haar gevoel van eigenwaarde, heeft opnieuw een serieuze deuk gekregen.

SOCIAAL NETWERK EN VRIJETIJSBESTEDING

Ook mensen in armoede hebben meestal een sociaal netwerk rondom zich. Mensen zonder sociaal netwerk vormen de uitzondering. Maar als er hulpverleners in huis zijn, dan blijven de vrienden liever een eindje uit de buurt. Zo blijft het netwerk rond deze gezinnen voor hulpverleners meestal onzichtbaar. Hun sociaal netwerk bestaat veelal uit mensen die in hetzelfde schuitje zitten (zie hoofdstuk 2). Ze vragen niet snel steun of hulp aan familieleden en vrienden omdat ze bang zijn om er nog extra miserie bij te krijgen.

Het opbouwen en onderhouden van een gevarieerder netwerk kost veel geld en veel energie. Aansluiten bij een sportclub of vereniging is een kanaal om mensen te leren kennen. Maar dat kost handen vol geld dat er niet is. Mensen in armoede zijn zeker bereid hun kind te laten voetballen of te laten dansen. Het zijn die tombolalotjes tijdens de rust of de inkomprijs van een wedstrijd die hen doen afhaken. Ook mobiliteitsproblemen spelen mee. Veelal is het quasi onmogelijk om met het openbaar vervoer op een voetbaltraining te geraken. Zelfs als activiteiten helemaal geen meerkost met zich mee zouden brengen, is deelname niet evident.

Ik ben altijd maar thuis, ik moet koken, voor de kinderen zorgen. Dat is weinig variatie. (moeder Banu)

Ze voelen er zich bekeken, veroordeeld, minderwaardig. Deze vorm van sociaal isolement is moeilijk te doorbreken.

Op vakantie kunnen gaan is vandaag de dag in onze maatschappij eerder de regel dan de uitzondering. Op vakantie kunnen gaan is tot norm verheven. Voor veel gezinnen betekent dit even ontsnappen aan de realiteit en alle problemen even achterlaten. Vakantie kost echter veel geld en al de praktische dingen die erbij komen kijken zijn maatschappelijk kwetsbare gezinnen zo onbekend. Via het steunpunt vakantieparticipatie² kunnen deze gezinnen wel goedkoper op vakantie, maar dat vraagt nog altijd een financiële inspanning.

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTEN EN VOORZIENINGEN

Het is niet alleen uit bezorgdheid, maar het is ook van die [verzorgende, coach] begrijpen u, en daar wordt geen oordeel geveld. En ge weet dus, het vertrouwen daarin ook, dat is heel belangrijk. Want ik kom ook soms gezinnen tegen die dan ook dezelfde soort hulp krijgen als ik en dan hoort ge dat die toch veel meer moeite hebben. Van ja, die moeit zich met dit en die moeit zich met dat. Dan zeg ik tegen hen van nee, die moeien zich niet, die proberen u gewoon wakker te schudden. (moeder Lelie)

Hulpverlening wordt door mensen in armoede vaak als controlerend en bedreigend ervaren, zeker als er kinderen zijn. In hun ogen ondersteunen die hulpverleners hen niet, maar werken die hen tegen. Het voelt voor hen aan alsof de verkeerde mensen op de verkeerde plaats zitten. Ze hebben het gevoel dat ze niet geholpen worden maar eerder tegen een muur van onbegrip botsen. Vaak heeft dit te maken met onwetendheid, zowel bij henzelf als bij de hulpverlener. Mensen in armoede weten niet hoe de hulpverlening werkt. Dat maakt dat ze er niet voor kunnen of durven open staan. Ook de houding van de hulpverleners kan maken dat ze de hulpverlening niet toelaten.

Hulpverlening kan goed werken als er wederzijds vertrouwen is opgebouwd en als hulpverlening geen kwetsuren bijbrengt of er zich voor excuseert als dat toch zou gebeuren. Mensen in armoede kunnen, als er voldoende vertrouwen is, hun hulpverleners veel vergeven.

Jullie [tegen de ouders] hebben er wel zelf aan meegewerkt. Het begint bij het vertrouwen. Als dat goed is, dan ben je al half vertrokken, als het niet klikt dan gaat dat niet. (verzorgende Marie)

ONGEZIENE KRACHTEN

We zijn geneigd te denken dat door de uitsluiting op verschillende levensdomeinen er niets positiefs meer is in het leven van maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Niets is minder waar. Het is opmerkelijk hoe groot de draagkracht en motivatie is om hun eigen situatie en die van hun kinderen te verbeteren. Een niet-arme heeft meerdere projecten in zijn leven zoals bijvoorbeeld werk, partner, kinderen, vrienden, hobby's. Mensen in armoede hebben maar één fundamenteel project, namelijk perspectief creëren voor zichzelf, maar vooral voor hun kinderen. Er is vaak ook sprake van een sterke onderlinge solidariteit en strijdbaarheid.

Vooral de structuur, ik heb geen structuur, alle, ik weet wel hoe dat dat moet he. De praktijk, dat is met vallen en opstaan. Meer vallen en dat terug rechtstaan is heel moeilijk. Want ja, het is een chaos en dan ja, waar beginnen? ... Ook de structuur naar de kinderen toe. Dus ik heb dat thuis zelf nooit gehad, thuis werd alles gedaan voor mij ... Ja, ge zijt dan, ge wordt in de watten gelegd. En als ge dan begint te beseffen, die [kind dat groter wordt] moet ook een keer gaan beginnen, dan is het te laat. Want dan is die eigen wil daar, snapt ge? En ik wou dat dus allemaal voorkomen. Ik wil mijn kinderen mijden dat die hetzelfde probleem gaan hebben, want dat is een vicieuze cirkel. En ja, ik wil hun die problemen niet meegeven. (moeder Lelie)

Een andere kracht van deze gezinnen ligt in het feit dat zij in onmogelijke en chaotische omstandigheden toch het hoofd boven water kunnen houden. Indien een gezin zich in moeilijke omstandigheden weet recht te houden, dan heeft het daarvoor heel veel kracht nodig. Mensen in armoede slagen er in zich te handhaven in omstandigheden waarin de doorsnee burger mogelijks het bijltje er bij neer zou leggen. Ondanks het volledig ontbreken van structuur en overzicht, slagen ze erin om te blijven functioneren. Mensen in armoede zijn in hun gedachten continu bezig met het smeden van plannen en het bedenken van scenario's om hun problemen opgelost te krijgen. En alhoewel deze plannen veelal niet lijken te lukken, hebben ze hen toch veel energie en kracht gekost.

Laat duidelijk zijn dat in iedere mens talenten en krachten zitten. Soms laten de omstandigheden echter niet toe om er iets mee te doen of geraken mensen niet op het juiste moment op de juiste plaats. Door de situatie waarin mensen in armoede verkeren en de wijze waarop naar hen gekeken wordt, zien ze hun eigen krachten niet meer of zitten ze niet in de positie om ze te tonen. Door de buitenwereld wordt de kracht die uitgaat van mensen in armoede niet gewaardeerd en vaak zelfs niet gezien.

Net zoals andere gezinnen, willen ze dat anderen hun krachten zien, die krachten erkennen en in hen geloven. Maar deze krachten zijn niet altijd onmiddellijk zichtbaar. Gezinnen komen bij hulpverleners terecht vanwege problemen. Dat maakt de verleiding groot om enkel vanuit een problemenbril naar het gezin te kijken. Met een problemenbril op de neus, is het niet evident om te zoeken naar de krachten van deze gezinnen. Het kan zijn dat de krachten van het gezin ondergesneeuwd werden of dat de kwetsingen primeren en de problemen zich opstapelen. Dat alles neemt niet weg dat de krachten er nog zijn. Je moet bereid zijn om er naar op zoek te gaan, die naar boven te brengen en die te erkennen.

Ook als een gezin weet te overleven met gedragingen die niet aan de maatschappelijk normen voldoen (bv. zwartwerk is niet legaal, junkfood is geen gezond eten, je laat een kind niet met niet gekeurd speelgoed spelen enz.), dan zijn dit vaak strategieën die op een bepaalde manier ook werken. Door deze krachten naar boven te halen en te waarderen, kan je ze in het ondersteunings- of hulpverleningsproces inzetten. Weet daarbij dat krachten waarderen iets heel anders is dan alles goedkeuren. Indien je de inzet van het gezin waardeert, dan maak je tegelijkertijd een opening om lastige thema's of 'ongepast' gedrag bespreekbaar te maken. Zo kan er nog altijd gekeken worden of er aan dat gedrag iets kan veranderen.

Krachten kunnen overal zitten. Een moeder die 's avonds laat pas merkt dat ze geen brood meer heeft voor 's anderendaags en dat vervolgens met de kleine in de buggy in de nachtwinkel gaat halen, kan op verschillende manieren bekeken worden. Je kan haar zien als de slecht georganiseerde moeder die onverantwoord laat met haar peuter over de straat loopt of je kan haar zien als een moeder voor wie er niets te veel is om haar kind toch behoorlijk eten te geven.

ONMACHT LEIDT TOT VERSTORINGEN

Wanneer problemen zich blijven opstapelen en de kloven met de 'buiten'wereld scherp op de voorgrond treden, is een grote verstoring (bv. geweld, depressie, verslaving) niet ongewoon.

Onmacht is de belangrijkste oorzaak van verstoring. Als ouders tot het besef komen dat er van alles rondom hen gebeurt zonder dat ze daar vat op hebben, dat er allerlei processen in gang zijn gestoken waardoor ze niet meer kunnen zorgen voor hun kinderen, dat ze vaststellen dat ze hun ouderrol kwijt zijn enz. dan kunnen de stoppen doorslaan. Ze kunnen het niet meer aanzien dat hun leven wordt overgenomen en willen iets ondernemen. Als er op dat moment onvoldoende kracht en energie gevonden wordt om voor zichzelf op te komen en de situatie om te buigen, dan kan dit voor het gezin grote gevolgen hebben. Er kan bijvoorbeeld geweld, een depressie of een verslaving bij een of meerdere gezinsleden ontstaan.

Wanneer er zich een grote verstoring zoals geweld voor- doet in een gezin, dan zien de gezinsleden dit veelal op een andere manier dan de buitenwereld. Kinderen die met geweld opgroeien, vinden het na verloop van tijd vanzelfsprekend. Eigen grenzen worden verlegd, het wordt steeds makkelijker om te ondergaan. De graad waarin geweld als bedreiging ervaren wordt, vermindert naarmate de frequentie toeneemt. Geweld went als het ware, het wordt een stukje van het leven, maar het bedreigend karakter verdwijnt nooit helemaal. Zowel kinderen als volwassenen weten precies waarom het gebeurt. Ditzelfde geldt voor een verslaving of depressie. Het hoort bij het gezin. Ze vinden het bedreigend dat anderen in hun gezin willen binnendringen en het (dreigen) kapot (te) maken.

De eerste keer dat Sofie haar moeder een overdosis medicatie ziet nemen, slaat ze tilt. Het heeft een hele impact op haar. De 50e keer dat ze dit ziet, belt Sofie geen dokter meer. Ze weet wel dat haar moeder morgen gewoon weer uit haar roes wakker wordt. Op den duur denkt en hoopt Sofie dat haar moeder maar genoeg gepakt heeft, ook al weet ze dat ze als kind zo niet mag denken.

Het is niet omdat de normen rond geweld en medicatiegebruik anders liggen, dat de gezinsleden (inclusief de pleger) er zelf niet onder lijden. Niemand wil gewelddadig, verslaafd of depressief zijn. Het is de onmacht die het van hen overneemt. Verstoringen binnen het gezin maken dat gezinnen uiteenvallen door bijvoorbeeld plaatsingen of relatiebreuken. Kinderen komen hierdoor in loyaliteitsconflicten: ze moeten kiezen of er wordt voor hen gekozen. De verstoringen kunnen zorgen voor een rolverschuiving. Je krijgt een rol in het gezin die niet eigen is aan je persoon (bv. een kind dat de moederrol opneemt). Deze verdeeldheid zit door de situatie, ingebakken in het leven. Het kan bijna niet anders.

Hulpverleners moeten weten dat elk gezinslid de onmacht voelt die depressie, verslaving, of geweld met zich meebrengt. Ook kinderen kennen die onmacht en moeten daarin gehoord en erkend worden. Ze willen veelal van jongs af aan betrokken worden bij bijvoorbeeld de opmaak van een ondersteuningsplan. Hoe jonger de kinderen betrokken worden, hoe sneller ze hun stem kunnen laten horen en hoe sneller iedereen (terug) in zijn eigen rol kan stappen. Net daarom is het belangrijk om met het hele gezin aan de slag te gaan.

3. VOOROORDEN ALS UITDAGING OM ANDERS TE KIJKEN EN GEMEENSCHAPPELIJKHEID TE VINDEN

Als iemands gedrag afwijkt van de algemeen geldende of maatschappelijke norm, dan hebben we de neiging om met de vinger te wijzen. Dat verklaart waarom meestal met een veroordelende blik naar kwetsbare gezinnen wordt gekeken. Men gaat voorbij aan de realiteit, aan de vele elementen die kwetsbare mensen beperken in hun keuzemogelijkheden en -alternatieven. Zij worden zelf verantwoordelijk gesteld voor de gevolgen van de maatschappelijke uitsluiting (zie hoofdstuk 2). Gelukkig zijn mensen voor rede vatbaar. Als er voldoende uitleg gegeven wordt of zichtbaar en voelbaar is hoe het dagelijks leven zich in deze gezinnen voltrekt (bv. door mee in het gezin te staan), dan kunnen mensen begrijpen waarom bepaalde situaties zich voordoen.

In de samenleving leiden een aantal vooroordelen een hardnekkig leven. Ze verwijzen naar de ‘verkeerde keuzes’ die maatschappelijk kwetsbare gezinnen maken. Tegelijk herkennen we dat de motivaties en drijfveren, die het gedrag en de keuzes van kwetsbare gezinnen verklaren, niet echt verschillen van de motivaties en drijfveren van andere gezinnen. Er zijn heel wat gemeenschappelijke waarden en verlangens. Daarin vinden we aangrijpingspunten om respectvol en samen met deze gezinnen aan de slag te gaan. Om je in het bijzonder aan te moedigen om een andere, niet veroordelende, bril op te zetten, zijn de titels van de volgende punten ietwat uitdagend geformuleerd. Verschillende van de onderstaande thema’s komen in nog terug aan bod. In dat hoofdstuk vind je een aantal handvatten om daarover op een versterkende en verbindende manier met het gezin en de verzorgende te praten.

PRINSELIJKE KINDEREN

Waarom nemen maatschappelijk kwetsbare ouders nog een 4e of een 5e kind of krijgen ze nog een kindje als alle andere kinderen al geplaagd zijn? Elke baby is hoop op geluk. Kwetsbare gezinnen zijn gespecialiseerd in ‘hopen’. Waar anderen de strijd opgeven, blijven zij verder gaan. Er is niet alleen de hoop op een positieve toekomst, er is ook een rotsvast geloof dat ze hun kinderen betere perspectieven kunnen geven. De zorg voor kinderen geeft hen waardigheid en houdt hen recht. Kwetsbare mensen willen graag kinderen hebben om dezelfde redenen als andere gezinnen, ook zij zien hun kinderen graag. Zoals vele andere ouders, willen ze het anders en beter doen dan hun eigen ouders. Ze willen dat hun kinderen het later beter hebben en meer bereiken dan zij zelf. Als er voor drie eten is, is er ook eten voor vier. Hetzelfde geldt voor kleding. Wat de eerste gedragen heeft, is beschikbaar voor de volgende. Meer kinderen betekent daarom geen financiële achteruitgang: er komt meer kinderbijslag, er moeten minder belastingen worden betaald, er is goedkoper openbaar vervoer enz. Het huidige kinderbijslagstelsel stimuleert grote gezinnen, maar als deze gezinnen meer kinderen willen, dan worden ze vaak gezien als profiteurs.

Door kwetsbare ouders te erkennen in de hoop die ze koesteren voor hun kinderen en hun wens om een goede ouder te zijn, kan je een gemeenschappelijke grond vinden om samen op pad te gaan. Samen terugkijken naar de eigen kindertijd of het uitwisselen van ervaringen met de eigen kinderen biedt verschillende mogelijkheden om de dialoog aan te gaan over de vreugde en de angsten die ouderschap met zich meebrengt. In dat klimaat is de vraag bij welke aspecten en hoe ze ondersteund willen worden bij het opnemen van hun ouderschap niet meer bedreigend.

Gezinnen naar type

50 % van de opgenomen gezinnen (N=226) bestaat uit een koppel met kinderen, 39 % is alleenstaande moeder en 7 % is alleenstaande vader. In een beperkt aantal ondersteuningstrajecten zijn geen kinderen betrokken. Het gaat dan om zeer jonge mensen die noodgedwongen op eigen benen staan, bijvoorbeeld na scheiding of overlijden van één van de ouders, die weinig netwerk rond zich hebben en / of een kindje verwachten.

68 % van de opgenomen gezinnen heeft één tot drie kinderen. 24 % van de opgenomen gezinnen heeft vier of meer kinderen. Het gemiddelde kinderaantal bedraagt 2,86. Ter vergelijking: in 2008 bedroeg het gemiddeld aantal kinderen per vrouw 1,85³.

Aantal en leeftijd van de kinderen

In de afgelopen periode werden via Thuiscompagnie 565 kinderen bereikt. 23 % daarvan was jonger dan 3 jaar, 24 % van 3 tot 6 jaar en 27 % van 7 tot 12 jaar. 25 % van de bereikte kinderen was 13 jaar of ouder.

TIEN KATTEN EN GEEN ETEN IN HUIS

In onze cultuur zijn huisdieren een normaal fenomeen. Er zijn veel mensen die een hond, een kat, een vogel of andere huisdieren hebben waarvan ze liefde krijgen of die hun eenzaamheid doorbreken. Er zijn ook kwetsbare gezinnen die graag huisdieren houden. Huisdieren hebben wil niet automatisch zeggen dat het huis niet onderhouden wordt. Sommige gezinnen beperken zich tot één of twee huisdieren, andere gezinnen houden veel huisdieren. Het hebben van veel huisdieren kan gewild of ongewild zijn en het kan verschillende betekenissen hebben.

Ongewild veel huisdieren hebben, heeft vaak te maken met een gebrek aan geld. Katten steriliseren kost bijvoorbeeld geld. Het asiel aanvaardt alleen pasgeboren kittens als de moederkat gesteriliseerd wordt. De gezinnen hebben daarvoor het geld niet, dus blijven de 10 katten in huis. Ze krijgen het niet over hun hart om ze zomaar te dumpen.

Net zoals bij andere gezinnen zijn kinderen veelal een bepalende factor in de keuze voor huisdieren. Bij maatschappelijk kwetsbare gezinnen, treedt dat des te scherper op de voorgrond. De ouders willen hun kinderen iets geven, ze kunnen dat al zo weinig. Als ze dan een gratis katje of hondje aangeboden krijgen, dan zouden ze wel gek zijn om dat te weigeren. Het is een manier om hun kinderen blij te maken.

Buitenstaanders verwachten soms dat mensen hun huisdier(en) wegdoen. Ze kunnen niet begrijpen dat ze wel geld geven aan kattenvoer, maar geen geld hebben om schoenen te kopen. Ze verwachten dat ze hun kat weg doen zodat ze 3 euro per week kunnen uitsparen aan kattenvoer. Die kat kan hen echter veel liefde geven, ze kunnen er een band mee hebben, het kan één van de weinige dingen van betekenis zijn voor het gezin.

[het gezin moest van de huisbaas de honden weg doen om de woning te mogen betrekken]

Die ene hond, die is dan naar mijn ouders kunnen gaan en de andere hond, die hebben we weg moeten doen, via Thuiscompagnie, die hebben ons daarbij geholpen. (vader Robert)

Huisdieren kunnen soms een ideaal aangrijpingspunt zijn om met het gezin in dialoog te gaan. Als je zelf een honden- of kattenliefhebber bent, dan heb je meteen een gemeenschappelijk punt waar je als gelijke over kan praten. Zie die huisdieren niet als een ballast, maar als een kans om een relatie met het gezin op te bouwen. De oprechte interesse die je in dit gesprek toont en het respect voor de eigen beslissingen van het gezin, legt de basis om ook over ander thema's de dialoog te openen.

HYGIËNE IS 'QUATSCH IN PAKSKES'

'Maatschappelijk kwetsbaar' is geen synoniem voor onhygiënisch. Niet alle maatschappelijk kwetsbare gezinnen laten hun huis vervuilen, er zijn zeker zoveel gezinnen waar het wel proper is. Niet in alle kwetsbare gezinnen hebben de kinderen luizen en er zijn zeker kwetsbare ouders die erop staan dat hun kinderen twee keer per dag hun tanden poetsen.

Niemand kiest ervoor om in vervuilde omstandigheden te wonen en te leven. Woonvervuiling of gebrek aan hygiëne gaat niet over het niet willen. Het huis in orde houden kan soms gewoon niet omdat de materiële voorwaarden niet vervuld zijn. Het huis kan objectief te klein zijn voor het aantal mensen dat erin moet leven of de staat van het huis is zo slecht dat het nooit proper lijkt. Er is geen mogelijkheid om veel wasmachines te draaien omdat er een budgetmeter is of hun kind kan niet in bad omdat er geen bad is. Soms zijn het de stenen in de rugzak of de depressieve toestand waarin ze verzeild geraakt zijn, die maken dat mensen de boel de boel laten. Een gebrek aan hygiëne kan ook uit onwetendheid voortkomen, bijvoorbeeld omdat ze het zelf nooit geleerd hebben. Gebrek aan hygiëne is geen oorzaak van armoede, maar kan er wel een gevolg van zijn. Het is belangrijk om eerst de oorzaak aan te pakken om daarna aan het gevolg te kunnen werken.

Als kinderen een geur bij zich dragen of met een onverzorgd gebit rondlopen, dan heeft dat gevolgen voor hun omgang met anderen (bv, op school, in de buurt). Praat met de ouders over de mogelijke gevolgen, maar doe dat niet verwijtend. Zoek samen naar manieren om er iets aan te doen. Persoonlijke hygiëne is een zeer gevoelig thema. Je kan het pas ter sprake brengen als je een goede band hebt met het gezin. Als je dit onbevooroordeeld en open ter sprake brengt, dan zullen de ouders je daar (ooit) dankbaar voor zijn, zelfs als ze misschien aanvankelijk kwaad op deze boodschap reageren.

Normen over wat proper en opgeruimd is kunnen verschillen. Deze normen worden vooral bepaald door reclame (bv. Dash wast witter dan wit, Dreft is het beste voor de afwas, Mr. Proper doet alles blinken enz.). Beperkte financiële middelen vragen een goedkopere en veelal creatievere aanpak. Een dweil kan je bijvoorbeeld rond een borstel doen in plaats van rond een aftrekker. Zoek naar gemeenschappelijkheid, herken en erken de inzet en inspanningen van het gezin. Doe niet neerbuigend over de oplossingen die ze zelf hebben bedacht. Zoek samen naar wat haalbaar is om de situatie in het gezin voor alle gezinsleden leefbaar te maken.

ALLEMAAL EEN PLASMA TV EN EEN PEPPERDURE GSM

Iedereen wil ergens een gewaardeerde plek in de samenleving. Mensen in armoede ervaren meerdere keren per dag dat ze er niet bij horen. Het verlangen om er bij te horen, om deel uit te maken van de samenleving wordt daardoor nog versterkt. Door te pronken met een flatscreen, een auto, een dure GSM, een duur trouwkleed, merkfrisdranken of -koekjes, hopen ze aansluiting te vinden of althans het beeld op te hangen dat ze mee kunnen. In hun ogen zijn deze materiële zaken een teken dat je er bij hoort. Als klasgenootjes op school vragen welke televisie ze thuis hebben, dan moet hun kind niet onderdoen voor de anderen en kan het tenminste zeggen dat ze thuis een plasma-TV hebben. Door het aankopen van deze (dure) spullen willen ze laten zien dat het hen voor de wind gaat. Ze betalen nog liever 2 jaar aan zo'n plasma-TV dan dat de buitenwereld weet dat ze in de miserie zitten. Consumptiekredieten voor de aankoop van een plasma-TV of dure GSM worden bovendien vlot aangeboden, zelfs al zijn er al veel schulden. Bij de bakker kan je echter niet op afbetaling kopen. Ouders doen zich dan vaak tekort om hun kinderen te geven wat ze denken dat ze moeten hebben om niet uitgesloten te worden. Ze willen hun kinderen beschermen. De kinderen moeten niet weten hoe slecht ze er financieel voorstaan. Een lening aangaan zodat hun kinderen hun communie kunnen doen zoals alle andere kinderen (bv. met mooie kleren, een feest, een nieuwe fiets enz.) is niet uitzonderlijk.

Het is niet alleen voor de kinderen dat er een grote televisie gekocht wordt. Als er geen andere vrijetijdsbesteding (mogelijk) is, dan kan televisiekijken een antwoord geven op eenzaamheid en verveling. De televisie is dan het venster op de wereld en doorbreekt het isolement waarin ze verkeren.

Als mensen dergelijke aankopen veroordelen, dan brengt dat opnieuw een gevoel van uitsluiting teweeg. Net zoals dat bij de voorgaande thema's het geval was, liggen ook hier tal van

mogelijkheden om gelijkenissen op het spoor te komen van waaruit je op voet van gelijkwaardigheid een gesprek met het gezin kan aangaan en verder kan werken. Denk bijvoorbeeld aan een gesprek over hoe mooi je deze of gene serie op televisie wel vindt of over welk GSM abonnement nu het meest voordelig is.

ZE ROKEN ZICH ARM EN ZIEK

Het rookgedrag van mensen in armoede is een thema waarover menig buitenstaander denkt een oordeel te moeten uitspreken. De hulpverlening verwacht bijvoorbeeld dat ze stoppen met roken omdat het voor hun financiën en gezondheid sowieso een stuk beter zou zijn. Die druk maakt dat ze beloven om te stoppen, maar eenmaal buiten steken ze toch een sigaret op of blijven ze vervolgens helemaal weg van de hulpverlening.

Hoe meer stress mensen in armoede ervaren, hoe meer sigaretten ze roken. Roken is een overlevingsstrategie geworden. Het is een manier om met stress en moeilijkheden om te gaan. Vaak zijn ze er vroeg mee begonnen en werd het van thuis uit gezien als een teken van erbij te horen. Roken verbindt hen met hun verleden. Dat maakt dat stoppen moeilijk is of helemaal geen wens is.

Het is niet de taak van gezinszorg om mensen te verplichten om te stoppen met roken. Je kan hen wel vragen hoe ze het gaan aanpakken om ervoor te zorgen dat de verzorgende kan werken in een rookvrije omgeving of als je zelf rookt of ooit gerookt hebt, dan kan dat je een insteek geven om dingen te ontdekken die je gemeenschappelijk hebt.

ZE ZEGGEN JA, MAAR ZE DOEN HET TOCH NIET

Mensen in armoede weten vaak al op voorhand wat er tegen hen gezegd gaat worden: 'Ze gaan weer zeggen wat we allemaal verkeerd doen.' Het enige wapen dat ze dan vaak hebben om dat een halt toe te roepen is 'ja zeggen'. Ook al hebben kwetsbare mensen niet direct het gevoel dat ze 'geholpen zijn' of 'vooruit kunnen' met de raad of aanbevelingen die hen gegeven worden, ze gaan er dikwijls van uit dat de raadgevers (bv. de hulpverlener, de leerkracht, de huisarts of andere professionelen) het beter weten. 'Ja zeggen' kan ook ingegeven worden door de angst om nee te zeggen. Als ze nee zeggen, dan is de kans groot dat ze iets zullen verliezen of dat hen iets zal worden afgepakt. Ze zijn immers vaak van de hulpverlening afhankelijk voor geld of een woning of om hun kinderen bij zich te mogen houden.

Het is de kunst om mensen gemotiveerd te krijgen om ergens aan te werken (zie hoofdstuk 7). Door met mensen op weg te gaan, kunnen ze in volle overtuiging dat ze het zullen kunnen, 'ja zeggen'. Als het ondanks die inzet en motivatie niet lukt, dan is het mogelijk dat ze afhaken uit teleurstelling. Interpreteer dat afhaken uit teleurstelling dan niet als een teken dat je voor de gek gehouden werd.

DE DEUR BLIJFT DICHT

Wanneer de deur dicht blijft voor een hulpverlener, dan is dat geen afwijzing van de hulpverlener als persoon. Mensen in armoede houden de deur dicht vanuit een gevoel van schaamte over hoe ze wonen, welk meubilair ze hebben enz. Ze denken dat de hulpverlener komt controleren of alles wel in orde is en dat aan dat bezoek negatieve gevolgen vasthangen met betrekking tot hun kinderen.

Als ik mensen zie die in dezelfde situatie zitten als ons, ..., ja natuurlijk vragen ze aan mij dan ook van 'Hoe hebt gij dat gedaan?' Dan zeg ik: 'Ja Thuiscompagnie die helpen u dan, ... ja, die helpen u dan gedeeltelijk met bepaalde dingen en die zien dan ook wel van, ja, goed!' Soms krijg ik dan goede reacties, maar soms is dat van: 'Dat is er dan weer een die komt controleren en dit en dat allemaal.' Maar als ik dan eerlijk mag zijn, mensen in dezelfde situatie of die terug van 0 af aan moeten beginnen, die zou ik dat [Thuiscompagnie] zeker kunnen aanraden. Dat die mensen ook geholpen worden. (vader Robert)

Of een hulpverlener al dan niet binnen mag, hangt ook samen met hoe mensen zich voelen op het moment dat die hulpverlener aanbelt. Als het net goed gaat, doen ze open en als het niet goed gaat, blijft de deur dicht. Is dat niet herkenbaar voor iedereen? Een deur zal sneller opengaan als er vertrouwen is in diegene die voor de deur staat. Wie binnenkomt zonder te oordelen en de mensen in hun waarde laat, zal de volgende keer terug mogen komen.

Ik zeg ook tegen haar [de verzorgende]: als zij goed is voor mij en ze is vriendelijk en alles, dan krijg je veel van mij gedaan. Maar beginnen ze mij af te blaffen en juist gelijk als een klein kind, dan zeg ik stop. Laat me gerust. (moeder Lisa)

In sommige kwetsbare gezinnen komt geen enkele hulpverlener en is de verzorgende misschien de enige die binnen mag. In andere gezinnen lopen hulpverleners elkaar voor de voet. Als je de elfde hulpverlener bent die die maand over de vloer komt, dan blijft de deur misschien dicht. Ook voor mensen in armoede geldt: genoeg is genoeg. Naarmate de hulpverlening beter aansluit bij de behoefte van de mensen, neemt de kans toe dat de deur opengaat.

KINDEREN IN HET GEZIN? EEN REDEN VOOR EEN DIRECTE (DWINGENDE) AANPAK

Vanuit een oprechte bekommernis voor de kinderen die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare gezinnen, zien buitenstaanders vooral de risicofactoren die de ontwikkelingskansen bedreigen. Ze meten de kwaliteit van het gezinsklimaat af aan een optimale pedagogische norm. Die 'optimale' norm wordt ook in doorsnee gezinnen niet altijd bereikt, maar naar het doen en laten van kwetsbare gezinnen wordt nu eenmaal met argusogen gekeken. Wanneer je enkel en alleen focust op het belang van een stimulerende omgeving, vertrekt van een risicobenadering en van daaruit bijvoorbeeld kinderen weghaalt uit een gezin, ga je waarschijnlijk voorbij aan de inspanningen die ouders doen. Te snel oordelen en handelen, ontnemt ouders de kans om te kunnen groeien in hun ouderrol en ontnemt het kind de ondersteunende ouders die het verdient. Ouders en kinderen die kans geven, vraagt dat je inzet op beschermende factoren, op factoren die ouders en kinderen kunnen ondersteunen.

Verzorgenden zullen ongetwijfeld situaties meemaken waar ze zich vragen bij stellen. Er zijn redenen waarom mensen de dingen doen die ze doen. Als de verzorgende dicht bij de ouders staat, dan kan ze met hen praten over gebeurtenissen waar ze zich ongemakkelijk bij voelt. Als ze kan benoemen wat het met haar doet of gedaan heeft, dan helpt dit ouders om na te denken over de invulling van hun ouderrol. Door niet meteen te veroordelen, maar te geloven in de goede intenties van ouders, die te erkennen en van daaruit samen te zoeken naar alternatieven, kan er veel ten goede gebeuren. Weet daarbij dat de aanwezigheid van de verzorgende in het gezin al wat rust kan brengen waardoor kinderen en ouders zich beter gaan voelen en de kans op verstoring afneemt. Als de verzorgende er daarenboven in slaagt om een goed contact met de ouders op te bouwen, dan kan ze in het gezin geleidelijk reflectie binnenbrengen, nieuwe gedragspatronen en denkwijzen introduceren, kortom verandering brengen.

Natuurlijk zijn er situaties waar er wel ingegrepen moet worden, maar het is niet de taak van de verzorgende om een dwingende interventie uit te lokken. Verzorgenden zijn er in de eerste plaats om het gezin te ondersteunen. Het is belangrijk om met heel het gezin te zoeken naar dingen die hen zouden kunnen helpen om een plaatsing te voorkomen.

4. LEEFWERELDBOTSINGEN

De sociaal culturele achtergrond, religie, opvoedingsverleden en andere, ook maatschappelijke factoren, geven mee kleur aan de leefwereld van gezinnen. De leefwereld van gezinnen kan sterk van elkaar verschillen. Dit toont zich in de normen en regels die het gezin volgt of vooropstelt en in verschillende levensdomeinen (bv. het huishouden, voeding, kledij, (persoonlijke) hygiëne en gezondheid, tijdsbesteding, de opvoeding, taakverdeling en rolpatronen enz.). De verschillen tussen de leefwereld van het gezin en die van de verzorgende kunnen zo groot zijn, dat ze onverzoenbaar of onoverbrugbaar lijken. De volgende punten laten je zien hoe die leefwereldbotsingen net kansen kunnen bieden om een vertrouwensrelatie tussen de leefwereld van het gezin en van de verzorgende op te bouwen en tot gemeenschappelijke (werk)punten of een gezamenlijke aanpak te komen.

WAARDEN EN NORMEN: ANDERE OMGANGSVORMEN EN SCHIJNBAAR ANDERE PRINCIPES

De term ‘waarden en normen’ verwijst naar een geheel van omgangsvormen en principes die zowel in het openbaar als in het gezin, het gedrag en de keuzes van mensen bepalen. Die waarden en normen geven je houvast en veiligheid. Het is iets wat je kent en voelt, het zit in je binnenkant. Ze maken je tot wie je bent en hangen nauw samen met de positie die je in de samenleving inneemt. Ze bepalen mee je voorkeur(en) voor bepaalde soort kleding, eten of muziek. Ook de toon waarmee je spreekt, de wijze waarop je je uit, over welke thema's je al dan niet spreekt, wat je ernstig neemt en wat je belachelijk vindt is daardoor bepaald. Die gedragsregels en omgangsvormen maken bijvoorbeeld dat je je thuis voelt in de ene groep, en niet in een andere groep en dat nog voor je met de leden van die groep gesproken hebt.

Elk gezin heeft zo'n eigen waarden en normenstelsel. Dat kan dicht aanleunen bij het normenstelsel van de meest dominante groep in de samenleving of er verder van verwijderd zijn. Ongelijkheid in de samenleving zorgt er voor dat dominante groepen bepaalde gedragingen, communicatiewijzen, waarden en normen kunnen doordrukken als ‘normaal’.

Als je een relatie met een kwetsbaar gezin wil op bouwen, dan is het belangrijk om bij de start het normen- en waardenstelsel van het gezin te erkennen en niet meteen in vraag te stellen of te veroordelen als ‘niet deugdelijk’. Na verloop van tijd, als er vertrouwen is gegroeid, kan je deze waarden en normen bespreekbaar maken. Als je op de dingen doordent, dan zal je vaak merken dat je eigenlijk vanuit dezelfde waarden vertrekt, maar dat de normen daar rond een andere invulling krijgen. Verandering op die punten is mogelijk, maar dan moet je er wel zelf in geloven. Het vraagt veel tijd, geduld, vertrouwen en het vraagt dat je zoekt naar de betekenis, naar de reden(en) waarom de dingen zijn zoals ze zijn.

Kwetsbare gezinnen kennen de dominante waarden en normen wel, maar er zijn redenen waarom ze daarvan

afwijken. Hoe je je gedraagt en uit en wat je belangrijk vindt en minder belangrijk, is sterk verbonden met je gevoelswereld, met financiële middelen en met kennis en vaardigheden. Je rugzak heeft invloed op de invulling die je aan waarden en normen geeft. Soms keren mensen hun waarden en normen om, om niet constant het gevoel te hebben dat ze in het kamp zitten waar de klappen vallen. Soms is het nodig om het ene door het andere te vervangen en soms is het moeilijk om daar niet in te overdrijven.

De coach ziet dat Alda, die met haar kind in een armzalig huisje woont, duur speelgoed koopt. Er zijn op alle vlakken tekorten, maar voor Alda is dit de manier om een goede ouder voor haar kind te zijn. De coach ergert zich: dat Alda weer geld uitgeeft aan speelgoed terwijl haar kind nu al verdrinkt in het speelgoed, is voor haar een brug te ver. Er is nu al veel meer speelgoed in het gezin dan 'normaal'. De gevoelsmatige reactie van de coach is 'dat koop ik niet eens voor mijn kinderen en in dit gezin zijn echt wel andere dingen nodig'. De coach beseft wel dat het om compensatiegedrag kan gaan, maar dat blijft botsen met haar eigen waarden en normen: 'Je kiest eerst voor het noodzakelijke en zoveel speelgoed is niet noodzakelijk.'

De aankoop van het nieuwe speelgoed kan een aanleiding zijn om met moeder te praten over dit gedrag. Het is dan vooral van belang om te laten voelen dat je ziet hoe ze zich inzet om een goede moeder te zijn. Als je het gedrag veroordeelt zonder die erkenning te geven en van moeder eist dat ze daarmee stopt, dan betekent dat voor moeder dat je haar de kans om een goede moeder te zijn ontnemt. In haar hoofd bewijst ze met dat speelgoed dat ze erg goed voor haar kind zorgt. Je moet beseffen dat je, als je verandering wil realiseren, nooit alleen maar iets negatiefs mag wegnemen. Als moeder geen speelgoed meer mag kopen, hoe kan ze dan bewijzen dat ze een goede moeder is? Je zal met haar moeten zoeken naar 'andere' manieren die haar het gevoel geven dat ze goed voor haar kind zorgt.

Hetzelfde geldt voor opruimen. Een grote opruiminterventie zal geen blijvend effect hebben als er niet gezocht wordt naar de positieve betekenis van die grote puinhoop voor het gezin. Ergens onderliggend moet daaraan iets positiefs voor het gezin zitten. Als er alleen maar negatieve elementen aan verbonden zijn of ze er enkel last van zouden hebben, dan zouden ze het zelf wel opruimen. Pas wanneer mensen er klaar voor zijn om aan hun binnenkant te werken, kunnen ze mee werken aan veranderingen aan de buitenkant.

ANDERE CULTUREN, ANDERE RELIGIES, EEN ANDERE SPREEKTAAL

Omdat doorverwijzing meestal via de hulpverlening verloopt en gezinnen met een migratiegeschiedenis nog altijd minder vaak op gezinszorg een beroep doen, bereikte het project Thuiscompagnie minder van deze gezinnen dan je op basis van de armoedecijfers zou verwachten. Om de werking en aanpak van gezinszorg bekend te maken kan er met allochtone verenigingen worden samengewerkt. Samen met de verenigingen kan gezocht worden naar een taal die vrouwen de mogelijkheid geeft om hun nood aan ondersteuning bij huishoudelijke en andere taken te kennen te geven, zonder dat ze schrik moeten hebben om door hun gemeenschap veroordeeld te worden. Ook de rol van de eigen gemeenschap in het ondersteunen van kwetsbare gezin is een gespreksthema. Hoe kijken deze gezinnen naar verzorgenden en hoe kijken verzorgenden naar hen? Hoe kan je omgaan met taboes zoals homoseksualiteit, uithuwelijken enz.

Op het einde van de ramadan hadden ze me betrokken bij het Suikerfeest en dan hebben we echt gezocht naar receptjes en goed gelachen ondertussen. We hadden dan receptjes van Marokkaanse koekjes opgezocht en dan samen gebakken en zo. Dat ik daar toch een stukske in kan meegaan en zo. Ik vind dat wel heel fijn. (verzorgende Jennifer)

Moet je je schoenen uitdoen wanneer je bij een moslim gezin komt? Mag een vrouw een man de hand geven ter begroeting? Mag je muntthee weigeren als je die niet lust? Je mag al die vragen

gerust aan het gezin stellen. Door vragen te stellen en je onbevooroordeeld open te stellen, kom je tot wederzijds begrip en overeenstemming. Telkens opnieuw, over cultuur-, religiegebonden of andere thema's met elkaar in dialoog gaan en het gemeenschappelijke daarin ontdekken, dat is de boodschap. Samen dingen doen biedt juist mogelijkheden om mensen dichterbij elkaar te brengen. Hetzelfde geldt voor taalproblemen. Die kan je ook oplossen door te zoeken naar een gemeenschappelijke taal (bv. Engels, Frans, Spaans), door een tolk in te schakelen, door met handen en voeten of met pictogrammen te communiceren.

CIJFERS

Gezinnen met een migratiegeschiedenis?

Omdat we niet registreren naar herkomst, hebben we geen exacte cijfers over het bereik van gezinnen met een migratiegeschiedenis. De enige indicator uit de registratie is de thuistaal. Maar in heel wat gezinnen met een migratiegeschiedenis is de thuistaal ondertussen Nederlands. Vaak spreken de ouders Nederlands met hun kinderen of spreken de kinderen onderling Nederlands. Ook bij gemengde huwelijken waar de ouders alleen Nederlands als gemeenschappelijke taal hebben (bv. een Marokkaanse vrouw gehuwd met een man uit India). In 9 % van de aangemelde gezinnen werd thuis geen Nederlands gesproken. Van de opgenomen gezinnen sprak 8 % geen Nederlands thuis. In 5 % van de gezinnen waar een verzorgende startte was de thuistaal een andere taal dan het Nederlands. Uit de situaties die op de intervisie van verzorgenden besproken worden, kunnen we echter afleiden dat dit percentage een onderschatting is van het aandeel gezinnen met een migratiegeschiedenis dat door Thuiscompagnie wordt bereikt.

DE TAAL VAN HET GEZIN, SPREKEN IN RAADSELS

Soms wil het gezin je iets zeggen, maar ook weer niet te veel. Soms willen zij heel graag iets bekomen, maar willen ze niet uitleggen waarom ze het nodig hebben of waar het mee te maken heeft. Want eenmaal iets gezegd is, dan is dat 'de waarheid' waarop ze verder moeten bouwen. Soms vinden ze dat de hulpverleners er niets mee te maken hebben, maar kunnen of durven ze dat niet zeggen. Kortom, ze hebben geldige redenen waarom ze niet het achterste van hun tong laten zien. Die ambivalente communicatie is helaas een ideale voedingsbodem voor misverstanden.

Maatschappelijk kwetsbare gezinnen worden veelal geacht om moeiteloos hun diepste gevoelens bloot te leggen wanneer ze met de hulpverlening in contact komen. Daar is echter heel veel vertrouwen voor nodig. Dat vertrouwen is er vaak (nog) niet. Je mag er niet van uitgaan dat ze je zomaar wat op de mouw spellen. Gezinnen zijn er vaak zelf niet gelukkig mee wanneer ze iets niet willen of kunnen uitleggen. Ze raken er zelf vaak alleen maar meer verstrikt door. Wanneer dit 'opgebouwde kaartenhuis' instort, dan zijn zij opeens degene die niet te vertrouwen zijn. Dat willen ze helemaal niet, want vertrouwen is net zo belangrijk voor hen. Zo geraken ze uiteindelijk nog meer verstrikt met zichzelf.

Als hulpverlener moet je je bewust zijn van wat in die ambivalente communicatie meespeelt en je moet er erkenning aan geven. Het is noodzakelijk om de raadsels te ontraadselen. Je daardoor belogen en bedrogen voelen, brengt je in een kramp waar niemand beter van wordt. Dat staat het bieden van werkelijke ondersteuning en versterkend en verbindend werken in de weg.

Een gezin heeft veel tegenslag te verwerken gekregen op korte tijd. De auto is stuk, de droogtrommel is stuk enz. Er hangt een geladen sfeer. Het gezin zendt net nu het signaal uit: *'We hebben de verzorgende niet nodig, we kunnen het wel alleen.'* De verzorgende heeft steeds meer het gevoel dat ze als 'poetsvrouw' wordt bekeken. Ook de coach heeft het gevoel dat het gezin alle contact met haar mijdt. Dat is niet verwonderlijk want met het gezin was afgesproken dat ze 1 euro per uur zelf zouden betalen. En nu heeft het gezin, met al die tegenslagen, die factuur nog niet betaald. Dat die factuur niet betaald is, is al reden genoeg waarom het gezin de coach niet wil zien. Ze willen die factuur graag betalen en voelen zich er heel slecht bij dat dat nog niet is gebeurd. Ze willen de coach niet teleurstellen en vermijden daarom liever het contact.

WEERSTAND IS NIET ONGEWOON

Weerstand en verandering gaan hand in hand. Gezinnen hebben honderden redenen om 'dwars te liggen'. Soms heeft de weerstand met het hulpaanbod te maken en soms met andere zaken. Het tempo ligt voor hen te hoog, ze vinden de verandering te groot of het is niet de verandering die zij zouden willen, ze hebben het gevoel dat hun positie niet erkend wordt of ze hebben een tegenslag op een ander vlak en zien het daarom allemaal even niet zitten.

verzorgende Marie: We hadden ook een andere afspraak, om Jef te leren strijken

vader Jef: Ik moet dat niet leren. Ik kan dat wel. Ik heb dat vroeger ook gedaan, maar dat duurt veel langer.

verzorgende Marie: Ja, ge kunt het wel, iedereen heeft zijn eigen manier.

Een hulpverlener moet zich van die diversiteit aan redenen bewust zijn en er begrip voor kunnen opbrengen. Het gaat trouwens om redenen die hulpverleners zelf ook in hun eigen leven (kunnen) ervaren. Waarom blijft het zo moeilijk te aanvaarden dat gezinnen die hulp zoeken in weerstand gaan als die hulp geboden wordt? Als je even bij deze vraag stil staat, dan is er maar één logisch antwoord: de hulp die geboden wordt, wordt niet als hulp ervaren. Weerstand is iets anders dan 'niet willen geholpen worden'. Het is niet de weerstand die het probleem vormt. Die weerstand is een signaal dat de hulp niet aansluit bij de nood van het gezin. Weerstand is dan een uitnodiging om te kijken waar het gezin of een gezinslid tegen aan loopt.

Een gezin vraagt hulp omdat moeder al geruime tijd ziek is en vader van het ene uitzendwerk naar het andere loopt. De oudste dochter is 14 jaar en runt al jaren het gezin. En dan komt er hulp. Langs de ene kant wil die dochter heel graag die hulp, want dan kan ze terug 14 jaar zijn. Langs de andere kant is ze trots dat ze al jaren voor het gezin zorgt. Deze dochter moet erkenning krijgen voor haar inzet. Als de verzorgende dit niet ziet, dan is het normaal dat de dochter in weerstand gaat en pogingen onderneemt om de verzorgende zo snel mogelijk terug buiten te krijgen. Om dat te vermijden kan het voldoende zijn dat de dochter betrokken wordt bij wat er moet gebeuren en hoe dat moet gedaan worden.

Als je gezinnen recht geeft op weerstand, dan kan je er heel anders mee omgaan. Besef dat een gezin er zelf niet gelukkiger van wordt om in weerstand te gaan. Dat wil immers zeggen dat ze geen manier vinden om rechtstreeks aan te geven wat er aan de hulp schort. Dat is zeer frustrerend en stressverhogend. Dat is de reden waarom de verzorgenden van Thuiscompagnie over alles wat ze doen in huis in gesprek gaan met de gezinsleden en waarom in het traject momenten zijn ingebouwd (evolutiebesprekingen) die de gezinnen de kans geven om te spreken over wat hen wel en niet bevalt. In , kan je lezen hoe je dergelijke gesprekken met gezinnen kan voeren en hoe verzorgenden in dat 'praten over doen' ondersteund kunnen worden.

VERANDERING ALS AFWIJZING

Ook al zijn veranderingen soms heel hard nodig, je moet erg voorzichtig zijn met het introduceren van veranderingen. Als je iets wil veranderen, dan kan dat door het gezin begrepen worden als een signaal dat ze niet goed bezig zijn. Of ze voelen zich dom omdat ze niet wisten dat het eigenlijk anders zou moeten. Verandering introduceren kan dan een extra kwetsing tot gevolg hebben.

Vaak kunnen dingen maar veranderen als je genoeg investeert in het gezin. Het rustig aan doen en de gezinsleden betrekken is de boodschap. Wanneer zij zich meer gewaardeerd en erkend voelen, dan komt er meer ruimte om te veranderen. Verandering is een weg in twee richtingen: gezinnen kunnen van jou leren en je kan zelf van het gezin leren. Vraag niet alleen verandering

van het gezin, maar toon dat ook jij kan bijleren en wil veranderen. Soms moeten je jezelf de vraag durven stellen of het wel 'anders' moet. Er zijn immers veel verschillende manieren om dingen te doen. Niet alles moet gebeuren op de manier die jij ooit hebt aangeleerd. Als een gezin al jaren gewoon is om te dweilen met een keukenhanddoek, is het dan zo belangrijk dat ze vanaf nu een dweil gebruiken? Er wordt gedweild en daar gaat het tenslotte om.

'ONGEWONE' COMPLIMENTEN

Voor sommige kwetsbare gezinnen is het heel ongewoon om complimentjes te geven of te krijgen. Een pluim komt dan niet altijd positief binnen. Het kan overkomen als betuttelend of als mouwvegerij omdat ze daar geen ervaring mee hebben, dat niet kennen of niet weten wat ze er mee moeten doen. Die positieve pluim wordt dan niet als waar of terecht aanzien. Als je bij het geven van een compliment naar de lichaamstaal kijkt, dan zie je hoe het overkomt en kan je er op inspelen.

Voor anderen kan een compliment voor de nodige onzekerheid zorgen. Het gezin kan de indruk hebben dat de lat steeds hoger wordt gelegd. 'Jullie hebben dit goed gedaan' wordt dan gehoord als 'En nu op naar de volgende uitdaging'. Doordat ze soms niet weten wat er nog allemaal van hen verwacht wordt, kan dat stress uitlokken. In elke aansporing horen ze een onderliggend oordeel: dat ze hun hele leven lang zullen moeten blijven proberen om het beter te doen, dat het nooit goed genoeg zal zijn. Grens daarom tijdig en duidelijk de doelstellingen af.

Dat alles sluit niet uit dat de kracht van complimenten of positieve feedback onnoemelijk groot kan zijn. Je moet er het juiste moment en de juiste woorden voor kiezen. Een compliment op een moment dat het gezin zelf trots is, doet wonderen. Het gezin voelt op een dergelijk moment dat een compliment gepast is. Juist omdat ze zelf tevreden zijn, bekrachtig je dat gevoel. Ook op een Lokaal Cliëntoverleg (LCO) is positieve feedback aan te raden. Zo bevestig je dat ze goed bezig zijn en toon je dat aan de andere betrokken hulpverleners.

Moeder Kimberly: We hebben daar [LCO] goede punten gehad (lacht, glunderend).

Vader Robert: Ja, de coach zei van ge kunt eigenlijk een trapke hoger. ... Nu zijt ge volledig geïnstalleerd, dat is natuurlijk nog niet 100 %. Nu zijt ge toch voor 99% geïnstalleerd.

Moeder Kimberly: Ge kunt uwe plan trekken.
[Wat betekende dat voor jou?]

Moeder Kimberly: Dat het helpt, het helpt. Dat is voor ons een schot in de roos die organisatie [Thuiscompagnie].

5. HET RECHT OM TEN ALLE TIJDE TE STOPPEN, ZONDER CONSEQUENTIES

Gezinnen in Thuiscompagnie moeten altijd kunnen stoppen. Thuiscompagnie moet vrijwillig en vrijblijvend zijn. Het stoppen zou geen bijkomende consequenties mogen hebben. De beslissing om te stoppen, behoort tot de autonomie van het gezin. De dienst gezinszorg moet deze autonomie erkennen. Gezinnen kunnen vele redenen hebben om te willen stoppen. Indien alle betrokken partijen het eens zijn over deze redenen dan is het zaak om mooi af te ronden.

Soms is stoppen een eenzijdige beslissing van het gezin. Er zijn bijvoorbeeld dingen gebeurd die hun leven overhoop gooien of ze hebben de kracht niet meer om verder te gaan. Het kan ook te maken hebben met de hulp zelf. Een verzorgende die te snel te kortbij komt, dat kan heel confronterend zijn voor het gezin. Soms heeft de verzorgende niet in de gaten dat de vertrouwensband nog niet van die aard is dat bepaalde dingen besproken of aangepakt kunnen worden. Het is dan belangrijk dat de verzorgende goed gecoacht wordt zodat ze een beeld krijgt van haar aandeel in deze situatie. Daarnaast moet de coach het gezin helpen om zicht te krijgen op hun aandeel en ze moet de nodige duiding geven waarom de verzorgende iets wel of niet gedaan heeft. Erover praten kan later een nieuwe ondersteuningsvraag mogelijk maken.

Wat de reden van stoppen ook mag zijn, het is zaak om de deur open te houden. Herintreden op een later moment moet mogelijk blijven. Het stoppen van Thuiscompagnie zou geen (grote) consequenties mogen hebben op de houding van andere organisaties ten aanzien van het gezin (bv. het OCMW, de sociale woningbouwmaatschappij, het comité bijzondere jeugdzorg). De coach moet dit al van bij de aanvraag duidelijk maken aan de aanmelder. Als het gezin door de beslissing om met Thuiscompagnie te stoppen in moeilijkheden komt bij andere organisaties, dan kan de coach, als het gezin dat vraagt, als belangenbehartiger van het gezin optreden, zelfs als het gezin gestopt is tegen het advies van de coach in.

1. 'Tewerkstelling overeenkomstig artikel 60 § 7 is een vorm van maatschappelijke dienstverlening waarbij het OCMW een baan bezorgt aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces. Het OCMW is altijd de juridische werkgever. Het centrum kan de persoon in zijn eigen diensten tewerkstellen of ter beschikking stellen van een derde werkgever. Het ontvangt een subsidie van de federale overheid voor de duur van de tewerkstelling en geniet als werkgever van een vrijstelling van werkgeversbijdragen.' (<http://www.mi-is.be/be-nl/ocmw/artikel-60-7>)
2. Steunpunt Vakantieparticipatie is er voor mensen, wonend in Vlaanderen of Brussel, die om financiële redenen of bijzondere moeilijkheden niet op vakantie of daguitstap kunnen. Bijvoorbeeld: mensen met een laag inkomen, met OMNIO-statuut, met een verhoogde tegemoetkoming, in schuldbemiddeling. Wie aangesloten is bij een organisatie die lid is van Steunpunt Vakantieparticipatie, kan via hen een aanvraag doen. (www.vakantieparticipatie.be)
3. Van Hove, H., Reymenants, G., Bailly, N. & Decuyper, J. (2011). Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en genderindicatoren. Editie 2011. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/GenderStat_N_Hfdst1-8_tcm336-161101.pdf)